

8 พื้นที่เมืองผลิตอาหารได้

Producing space in urban

บอกเล่า—เล่าสืบ

“พื้นที่เมือง ผลิตอาหาร”

เรียบเรียงจากเพจ

City Cracker “8 พื้นที่เมืองผลิตอาหารได้”

พี่น้องบ้านมั่นคงของเราจัดการปลูกพืชผักไว้กินทั้งในบริเวณบ้านและในชุมชนมานานแล้ว และสามารถขยายผลออกไปได้กว้างขวางมากขึ้น เช่น การมีนารวม การมีชุมชนเกษตรกรรมในที่ สปก. และสามารถเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายได้ แต่นอกเหนือจากในแวดวงของบ้านมั่นคงแล้ว เรายังอาจมองไกลไปถึงการทำพื้นที่เพาะปลูก หรือแหล่งอาหารภายในเมืองของเราได้ เพราะพี่น้องบ้านมั่นคงก็เป็นส่วนหนึ่งของเมืองอยู่แล้ว การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร และยา(จากสมุนไพร) เป็นเรื่องจำเป็น และมีความสำคัญมาก เพราะเป็น 2 ในปัจจัย 4 ที่ทุกคนต้องใช้ในการดำรงชีวิต ยามปกติและยามวิกฤตทั้งภัยธรรมชาติ สงคราม หรือโรคระบาด เพื่อให้ เราสามารถเอาชีวิตรอด และช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ เพจซิตี้แครกเกอร์ (City Cracker) ได้นำเสนอ 8 พื้นที่เมืองที่สามารถใช้ผลิตอาหารได้ ซึ่งถ้าเรานำมาคิดต่อและร่วมคิดร่วมทำกับประชาคมเมือง รัฐ ท้องถิ่น หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาต่างๆ เราก็อาจมีเมืองที่สามารถผลิตอาหารเลี้ยงดูผู้คนได้ มีเมืองที่สามารถผลิตยาจากสมุนไพรได้ มีเมืองสีเขียว ที่มีภูมิอากาศดี ได้สภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นสวยงาม ได้ความสัมพันธ์อันดีกับทุกคนในเมือง และนำไปสู่เมืองพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

เราลองมาดูพื้นที่ต่าง ๆ ของเมืองที่สามารถใช้เป็นแหล่งอาหารได้กัน
และลองคิดว่าเมืองเราจะชวนกันทำได้มากน้อยเพียงใด

สวนบนคาบฟ้า

พื้นที่แรก หลังคาหรือตาดฟ้าอาคารต่าง ๆ ที่สามารถปรับให้เป็นสวนผักหรือที่เพาะปลูกสมุนไพรต่าง ๆ ได้ ซึ่งก็มีการทำกันมากขึ้นในเมือง เช่น อาคารสำนักงานต่าง ๆ สำนักงานเขตหลักสี่ หรือ บ้านเด็คมั่นของเราที่เชียงใหม่ ก็ใช้พื้นที่หลังคาหรือตาดฟ้าทำสวนผักกันแล้ว ถ้าสามารถชักชวนให้อาคารธุรกิจ สำนักงานต่าง ๆ ทำได้มากขึ้น ก็จะช่วยให้มีปริมาณอาหารมากขึ้น หลังคาอาคารไม่ต้องรับความร้อนทำให้อาคารร้อน หรือสามารถใช้เป็นกิจกรรมของธุรกิจนั้น ๆ ให้คนมารวมกันใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ได้อีกด้วย

สวนหรือพื้นที่รอบอาคาร

พื้นที่ที่ 2 คือ สวนหรือพื้นที่รอบ ๆ อาคาร ซึ่งได้รับการออกแบบให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ถ้าเราปรับเปลี่ยนพืชพันธุ์ที่ให้ความสวยงามมาเป็นพืชที่เป็นอาหารได้ ก็จะประโยชน์เป็น 2 เท่า ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนไทยมาเนิ่นนานแล้ว เพราะสวนรอบบ้านคนไทยสมัยก่อน เป็นสวนพรรณไม้ที่กินได้ ใช้ประโยชน์ได้ ให้ร่มเงาได้ บ้านไทยจึงร่มเย็น และมีอาหารกินตลอดทั้งปี ตั้งแต่พืชผักสวนครัวสมุนไพรไปจนถึงไม้ยืนต้นต่าง ๆ เช่น มะม่วง ขนุน สวนรอบ ๆ ตึกอาคารในเมืองจึงอาจปรับเปลี่ยนมาเป็นพื้นที่อาหารได้อีกส่วนหนึ่ง โดยผสมผสานสวนพักผ่อนกับสวนผลิตอาหารเข้าด้วยกัน

สวนพื้นที่ว่างในอาคาร

พื้นที่ที่ 3 คือ พื้นที่ว่างภายในอาคารหรือภายในร่ม ก็สามารถออกแบบติดตั้งโดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยทั้งเรื่องแสง น้ำ และรูปแบบของแปลงทำให้สวยงามได้ ซึ่งทำได้ตั้งแต่แปลงผักในร่มขนาดใหญ่ จนถึงระบบปลูกผักขนาดย่อมปลูกพืชไร่นา ปลูกพืชใช้น้ำ ก็สามารถผลิตอาหารเลี้ยงคนได้อีกจำนวนหนึ่ง

สวนกลาง

พื้นที่ที่ 4 พื้นที่สวนกลางของเมือง ซึ่งอาจมีการจัดสรรพื้นที่สาธารณะให้ชาวเมืองร่วมกันทำสวน มีระบบจัดการและแบ่งปันผลผลิตให้แก่สมาชิก ซึ่งพื้นที่ลักษณะนี้สามารถทำได้ตั้งแต่สวนธรรมชาติไปจนถึงสวนที่มีการจัดการอย่างทันสมัย เช่น การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ระบบเรือนกระจก โรงเรือนปลูกพืชปลอดสารและยาฆ่าแมลง ซึ่งอาจเริ่มจากโครงการเล็ก ๆ ก่อนแล้วปรับปรุงพัฒนาต่อไปเป็นระยะ ก็อาจได้พื้นที่อาหารของเมืองที่มีประสิทธิภาพอีกส่วนหนึ่ง

สวนชุมชน

พื้นที่ที่ 5 เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่อยู่ใกล้ที่พักอาศัยที่ไม่มีพื้นที่ที่จะทำการเพาะปลูกของตนเองได้ พื้นที่ดังกล่าวอาจเป็นพื้นที่ว่างที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว มีการนำมาแบ่งแปลงให้ชาวเมืองเช่าเพาะปลูกได้ในสิงคโปร์ที่มีพื้นที่ดินน้อย ก็ได้มีการใช้พื้นที่ประเภทนี้ให้คนได้เช่าเพื่อปลูกผักผลิตอาหารสำหรับครอบครัว และทำให้คนได้มาพบเจอกันมากขึ้นด้วย ในบ้านเราก็อาจทำพื้นที่ประเภทนี้ได้ ในบริเวณเมืองที่มีความหนาแน่นสูง แต่พื้นที่ต้องไม่ไกลจากที่พักอาศัยจนเกินไป

สวนใต้ดิน-พื้นที่รกร้าง

พื้นที่ที่ 6 คือพื้นที่ที่รกร้าง ไม่ได้ใช้ประโยชน์ทั้งในรูปแบบอาคารและพื้นที่รกร้างต่าง ๆ ในเมือง เช่น บางเมืองอาจมีอาคารร้างที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ก็สามารถนำมาปรับให้ใช้ปลูกพืชได้ทั้งภายในและภายนอกอาคาร อาจทำโรงเพาะเห็ดหรือปลูกพืชที่ไม่ต้องใช้แสงมากในตึกอาคาร บางเมืองอาจมีหลุมหลบภัยเก่าสมัยสงคราม ก็สามารถนำมาดัดแปลงได้ หากทำได้ในพื้นที่เหล่านี้ก็จะเป็นการช่วยให้เมืองมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น โดยจะช่วยให้ไม่มีอาคารร้างหรือพื้นที่รกร้างไร้ประโยชน์ภายในเมือง

ไม้ผลในเมือง

พื้นที่ที่ 7 คือพื้นที่ริมถนน เกาะกลางหรือพื้นที่ว่างเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปจนถึงพื้นที่ใหญ่ ๆ ภายในเมือง ซึ่งต้องการร่มเงา และความสวยงามให้แก่เมือง หากเราเปลี่ยนต้นไม้ใหญ่เหล่านี้ให้เป็นต้นไม้ผลที่กินได้และมีการบริหารจัดการที่ดีในการดูแลรักษา และเก็บเกี่ยวผลไม้ออกมาแบ่งปันได้ก็จะเป็นการสร้างพื้นที่อาคารและร่มเงาสวยงามให้แก่เมืองได้ แต่ที่สำคัญต้องมีการจัดการที่ดี เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการแบ่งปัน ซึ่งงานนี้อาจให้แต่ละชุมชนและประชาคมเมืองบริเวณนั้น ๆ เป็นผู้รับผิดชอบ

เกษตรกรรมในน้ำ

พื้นที่สุดท้าย คือพื้นที่บ่อน้ำ สระน้ำ แม่น้ำ ลำธาร หรือแหล่งน้ำอื่น ๆ ในเมือง ในสวนสาธารณะ ในชุมชน หรือตามชานเมืองก็สามารถนำมาเป็นแหล่งผลิตอาหารได้ ทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเลี้ยงปลาในกระชัง การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น กุ้งลงบ่อ หรือแม่น้ำลำธารของเมือง การปลูกพืชชายน้ำ อาจจัดทำเป็นโครงการเกษตรกรรมผสมผสาน โดยมีพื้นที่ปลูกพืช และมีบ่อปลาที่ช่วยจัดการของเสียบางอย่างหรือของเหลือทิ้งจากการผลิต ก็จะทำให้ทั้งผลผลิตและการจัดการของเสียไปด้วยในตัว ช่วยแก้แหล่งน้ำสะอาดขึ้นได้ใช้ประโยชน์ร่วมมากขึ้น และเป็นแหล่งอาหารได้อีกส่วนหนึ่ง

จากข้อคิดนี้จะเห็นได้ว่าเราสามารถทำให้อาคารชุมชน และเมืองของเราเป็นแหล่งผลิตอาหารและยาที่สำคัญได้ ซึ่งพี่น้องบ้านมั่นคงหลายที่ได้ทำมาแล้ว แต่การที่จะทำให้อาคารเมืองเป็นแหล่งผลิตอาหารได้นั้น จำเป็นที่จะต้องปลูกจิตสำนึก และสร้างความตระหนักรู้ รวมทั้งมีการวางแผนการทำงาน การบริหารจัดการ รวมไปถึงการออกแบบและพัฒนาเมืองของทุกภาคส่วน หากทำได้เมืองก็จะได้ประโยชน์มากมาย นอกจากเป็นแหล่งอาหารและยาที่พึ่งพาตนเองได้แล้ว ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของคน ทั้งเมือง ทั้งประชาคมเมืองและหน่วยงาน เมืองของเราจะมีการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ไม่มีพื้นที่รกร้างว่างเปล่าที่เสียประโยชน์หรือเป็นพื้นที่เสียต่อกันอันตราย เมืองจะมีสภาพแวดล้อมดี สวยงาม มีผลผลิตที่แบ่งปันกันได้ มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น จากการจำหน่ายผลผลิตที่เกิดจากการบริโภคภายใน เหล่านี้ หากเราสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ก็จะทำให้เมืองของเราเป็นเมืองที่น่าอยู่และมีความมั่นคงได้